

Оцінка ефективності програм профілактики ВІЛ-інфекції серед чоловіків, які мають секс з чоловіками у Львівській області

КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я», м. Львів, Україна

Мета роботи – оцінити ефективність застосування профілактичних програм серед людей, що живуть з ВІЛ, зокрема для чоловіків, які мають секс з чоловіками.

Матеріали і методи. Об'єктом дослідження були чоловіки, що мають секс з чоловіками, які проживають у Львівській області. Серед методів дослідження, які використовувалися в роботі, слід виділити клініко-анамнестичний, анкетування, статистичні методи.

Результати. За 2013-2017 роки відбулося зростання кількості обстежень чоловіків, що мають секс з чоловіками на ВІЛ з 623 по 1857, а кількість виявлених серед них ВІЛ-позитивних осіб знизилася з 1,12% до 0,38%. З 2013 по 2016 роки відмічалася тенденція до зростання відсотка чоловіків, що мають секс з чоловіками від загальної кількості ВІЛ-позитивних чоловіків, взятих під медичне спостереження (з 5,42% за 2013 рік до 11,91% за 2016 рік).

Висновки. Отримані результати свідчать про ефективність дії профілактичних програм серед чоловіків, що мають секс з чоловіками у Львівській області.

Ключові слова: чоловіки, які мають секс з чоловіками, ВІЛ, профілактичні програми, медичне спостереження.

Вступ

На сьогодні епідемічна ситуація характеризується високим рівнем поширення ВІЛ-інфекції, насамперед серед осіб, які належать до групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, у тому серед чоловіків, які мають секс з чоловіками (ЧСЧ) [1–3, 8]. Станом на 01.07.2018 р. в Львівській області знаходиться на обліку 3621 ВІЛ-інфікованих осіб, з них в стадії СНІДу – 1230 осіб (33,9 %).

Широкий спектр медичних проблем та недостатність інтегрованих медико-соціальних послуг для ЧСЧ впливають на масштаби проблеми в даній спільноті.

Реалізація заходів національної стратегії щодо подолання епідемії ВІЛ-інфекції здійснюється закладами охорони здоров'я (ЗОЗ) у співпраці з неурядовими організаціями (НУО). Стратегія прискороного подолання епідемії ВІЛ-інфекції передбачає належне виявлення ЧСЧ, охоплення їх прийомом антиретровірусної терапії (АРТ), розробку і впровадження інноваційних підходів до боротьби з епідемією [4-6].

Керуючись загальнодержавною цільовою соціальною програмою протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу і зважаючи на епідеміологічну специфіку в області впроваджена комплексна програма надання медичної допомоги мешканцям Львівської області, до якої включені заходи протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу.

Мета роботи – оцінити ефективність застосування профілактичних програм серед людей, що живуть з ВІЛ (ЛЖВ), зокрема для ЧСЧ.

Матеріали та методи

Об'єктом дослідження були пацієнти ЧСЧ, які проживають у Львівській області. Серед методів дослідження, які використовувалися в роботі, слід виділити клініко-анамнестичний, анкетування, статистичні методи. Було проведено аналіз форм первинної облікової документації №502-1/о «Реєстраційна карта ВІЛ-інфікованої особи» та №502-2/о «Повідомлення про зміни в реєстраційній карті ВІЛ-інфікованої особи», форм звітності №1-ВІЛ/СНІД «Звіт про осіб зі станами та хворобами, що зумовлені вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ) за __ квартал 20_ року» (квартальна) та №2-ВІЛ/СНІД «Звіт про осіб зі станами та хворобами, що зумовлені вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ) за 20_ рік» (річна), затверджених наказом МОЗ України від 05.03.2013 р. №180 «Про затвердження форм первинної облікової документації і звітності з питань моніторингу епідемічної ситуації з ВІЛ-інфекції та інструкцій щодо їх заповнення» [7].

Результати дослідження та їх обговорення

На сьогодні Україна має національну стратегію щодо подолання епідемії ВІЛ-інфекції, яка затверджена на законодавчому рівні та має назву Закону України «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки» від 20.10.2014 № 1708-VII, що забезпечить виконання цільових показників «90-90-90», а саме: 90% ВІЛ-інфікованих пацієнтів мають знати про свій ВІЛ-позитивний статус, з них 90% мають отримувати АРТ, а серед тих, які отримують АРТ 90% мають мати невизначене вірусне навантаження. Каскад надання послуг для ЛЖВ по Львівській області зображено на рисунку.

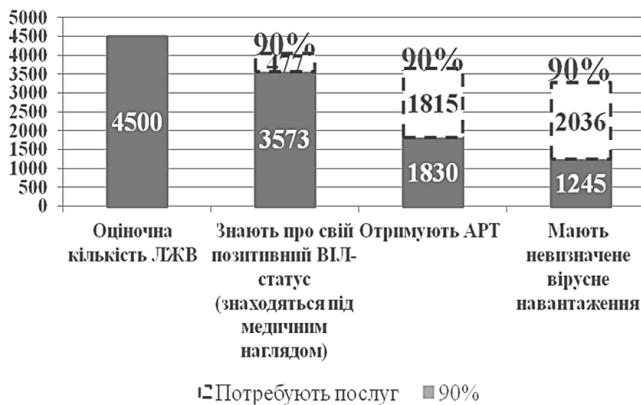

Рис. Каскад послуг для ЛЖВ станом на 01.01.2018 у Львівській області

Як видно з рисунку, 4500 ЛЖВ - оціночна кількість ЛЖВ у Львівській області станом на 01.01.2018 (усі вікові категорії). З них 3573 осіб (79,4%) знають про свій ВІЛ-позитивний статус (замість очікуваних 4050 осіб (90,0%)). Серед ЛЖВ з відомим ВІЛ-позитивним статусом 1830 (50,2%) отримують АРТ (замість очікуваних 3645 (90%)). А серед вище зазначених осіб лише 1245 (37,9%) мають невизначене вірусне навантаження (замість очікуваних 3281 (37,9%)). Серед представників ЛЖВ було детально проаналізовано можливу приналежність виявлених ЛЖВ до представників уразливих груп. В рамках проведеного дослідження хочемо більш детально зупинитися на проблемі поширення ВІЛ серед ЧСЧ.

На засіданні обласної координаційної ради з питань протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним хворобам при ОДА 28.03.2017 затверджена оціночна кількість ЧСЧ у 10600 осіб.

Епідеміологічна ситуація в групі ЧСЧ у Львівській області є відносно стабільною. Впродовж 2011-2015 рр. кількість нових випадків ВІЛ-інфекції знаходиться на рівні 26-36 осіб за рік (6,0-8,5% від загальної кількості нових випадків). Проте за даними біоповедінкових досліджень поширеність ВІЛ-інфекції серед ЧСЧ у м. Львові не знижується, а саме: у 2011 р. складає 6,8%, у 2013 р. – 2,6%, у 2015 р. – 5,1% і в 2017 р. – 5,8%.

Основний приріст поширеності спостерігається в групі до 25 років. Відсоток ЧСЧ з позитивним результатом тестування від протестованих ЧСЧ у неурядовій організації (НУО) – благодійний фонд (БФ) “Аванте” у 2016 р. склав 0,3% (2015 р. – 4,4%; 2014 р. – 5,4%; у 2013 р. – 4,6%). Договір про співробітництво з питань протидії епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу також підписаний з Всеукраїнською благодійною організацією “Точка опори” щодо зменшення кількості захворювань на ВІЛ-інфекцію серед ЧСЧ шляхом тестування цієї уразливої групи.

ЧСЧ є найбільш стигматизованою та важкодоступною серед основних уразливих щодо ВІЛ груп. Згідно з результатами біоповедінкових досліджень, частка ЧСЧ, які впродовж 2011-2015 років пройшли тест на ВІЛ та одержали його результат не досягає 45% (2011 р. – 34%, 2013 р. – 44%, 2015 р. – 38%). Значення показника використання презервативу під час останнього статевого

контакту з чоловіком серед ЧСЧ м. Львова впродовж 2011-2015 рр. зменшується з 81% до 66%. 37% ЧСЧ знають про шляхи запобігання статевій передачі ВІЛ-інфекції та як вона не передається. За даними програмного моніторингу Альянсу (електронна база даних SYREX) охоплення ЧСЧ профілактичними послугами включно з тестуванням на ВІЛ залишається низьким (від 8,2% до 13,2%).

У 2015 р. охоплення ЧСЧ Львівської області профілактичними послугами за даними програмного моніторингу є низьким та становить лише 13,2%. Серед ЧСЧ 22% представників дозорної групи у м. Львові безкоштовно отримали презервативи, а пройшли тестування впродовж протягом останніх 12 місяців – 20%.

Для більшості ЧСЧ медичні послуги є доступними за місцем проживання. Часто при відвідуванні лікаря ЧСЧ не повідомляють йому про свою орієнтацію. ВІЛ-позитивний статус досі сприймається як стигма, саме тому ВІЛ-позитивні люди в певних ситуаціях приховують це (17% тих, хто робив тест і знає його результат, не хочуть повідомляти свій статус). Проте, знаючи свій ВІЛ-статус ЧСЧ мають доступ до програм лікування, в тому числі до безкоштовного прийому АРТ, догляду і підтримки. Значна частина ЧСЧ піклується про стан здоров'я, вони достатньо обізнані щодо інфекцій, що передаються статевим шляхом (ПСПШ) та досить регулярно відвідують лікарів, найчастіше дерматовенеролога.

КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я» спільно з БФ “Аванте” розроблено і запроваджено операційне керівництво щодо мережевого підходу для підвищення рівня охоплення профілактичними програмами ЧСЧ, а також маршрут клієнтів при виявленні ВІЛ-позитивних ЧСЧ.

БФ “Аванте” надає своїм клієнтам низку послуг з профілактики ВІЛ в 3 стаціонарних точках м. Львова, а яких працює по одному соціальному працівникові та по одному медичному працівникові. Існує адекватна система забезпечення презервативами, лубрикантами, швидкими тестами на ВІЛ та ПСПШ, а також інформаційно-просвітницькими матеріалами для ЧСЧ лише в рамках профілактичних програм, які здійснюються за рахунок коштів донорів.

Таким чином, у Львівській області активно діють програми профілактики ВІЛ серед ЧСЧ, що реалізується КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я» спільно з БФ “Аванте”.

Для проведення оцінки ефективності цих заходів проаналізовано дані щодо обстеження ЧСЧ на ВІЛ за 2013-2017 роки та виявлення серед них ВІЛ-позитивних. Отримані результати відображено в таблиці 1.

Як видно з табл. 1, з кожним роком все більша кількість ЧСЧ проходить обстеження на ВІЛ і під час проведення дотестового консультування інформують медичних працівників про свою сексуальну орієнтацію. Зростання числа обстежень серед ЧСЧ з 2013 по 2017 роки не дозволяє трактувати відповідні показники, як стрімке зростання їх кількості у Львівській області. Швидше за все, це можна пов'язати зі збільшенням кількості ЧСЧ, які розкривають свою сексуальну орієнтацію перед медичними працівниками, які проводять консультування

та тестування на ВІЛ. А це в свою чергу обумовлене підвищенням толерантності суспільства до ЧСЧ та зменшенням стигми та дискримінації, що є великою заслугою спільної узгодженої роботи КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я» з ВІЛ-сервісними неурядовими організаціями, зокрема з БФ «Аванте». Але при цьому кількість виявлених серед них ВІЛ-позитивних осіб з 2013 по 2017 рік знизилася з 1,12% до 0,38%.

Проведено аналіз охоплення вперше виявлених ВІЛ-позитивних осіб медичним спостереженням в КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я» за 2013-2017 роки, зокрема чоловіків, в тому числі ЧСЧ. Отримані результати відображено в табл. 2.

Таблиця 1

Динаміка обстеження ЧСЧ на ВІЛ та виявлення серед них ВІЛ-позитивних за 2013-2017 роки

Рік	Кількість осіб, обстежених за кодом 103 (ЧСЧ)	Виявлені серед них ВІЛ(+) результатів	
		абс.	%
2013	623	7	1,12
2014	143	11	7,69
2015	1178	5	0,42
2016	1634	12	0,73
2017	1857	7	0,38

Таблиця 2

Динаміка взяття під медичне спостереження в КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я» вперше виявлених ВІЛ-позитивних осіб, зокрема чоловіків, в т.ч. ЧСЧ за 2013-2017 роки

Рік	Загальна кількість взятих під медичне спостереження вперше виявлених ВІЛ-позитивних осіб	Кількість чоловіків серед осіб, взятих під медичне спостереження в даному році		Кількість ЧСЧ серед чоловіків, взятих під медичне спостереження в даному році	
		абс.	%	абс.	%
2013	418	277	66,27	15	5,42
2014	490	311	63,47	16	5,14
2015	454	290	63,88	21	7,24
2016	490	319	65,10	38	11,91
2017	460	305	66,30	20	6,56

Як видно з табл. 2, загальна кількість ВІЛ-інфікованих чоловіків серед усіх взятих під медичне спостереження за 2013-2017 роки залишається відносно стабільною (в межах від 63,47% до 66,30%). При цьому відмічається тенденція до деякого зростання кількості ЧСЧ, взятих під медичне спостереження за 2013-2016 роки (з 5,42% до 11,91%). В 2017 р. відзначимо деяке зниження відсотка ЧСЧ, взятих під медичне спостереження (6,56%) серед загальної кількості чоловіків, взятих під медичне спостереження. На перший погляд може здатися незрозумілим, чому під медичне спостереження було взято більшу кількість ВІЛ-позитивних ЧСЧ, ніж ті, в яких ВІЛ-позитивний статус встановлено в даному році (див. табл. 1). Насправді це означає те, що медичне спостереження також були взяті пацієнти, які були обстежені за попередні роки, але з певних причин ще не були взяті під спостереження в КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я».

Висновки

Проаналізовано стан надання послуг для ЛЖВ у Львівській області станом на 01.01.2018 р. Встановлено, що з 2013 по 2017 роки відбулося збільшення кількості обстежень серед ЧСЧ на ВІЛ з 623 по 1857. В той же час

за цей період часу кількість виявлених серед них ВІЛ-позитивних осіб знизилася з 1,12% до 0,38%. В той же час, з 2013 по 2016 роки відмічалася тенденція до зростання відсотка ЧСЧ від загальної кількості ВІЛ-позитивних чоловіків, взятих під медичне спостереження (з 5,42% за 2013 рік до 11,91% за 2016 рік). Це пояснюється зверненням за медичною допомогою ЧСЧ, в яких ВІЛ-статус був встановлений в попередніх роках за рахунок зниження стигми та дискримінації серед ЧСЧ в регіоні. Отримані результати свідчать про формування позитивних тенденцій щодо обстеження ЧСЧ на ВІЛ, виявлення серед них ВІЛ-позитивних та їх перебування під медичним спостереженням. Цього було досягнуто завдяки ефективності дії профілактичних програм серед ЧСЧ у Львівській області, в тому числі за рахунок співпраці з неурядовими організаціями.

Перспективи подальших досліджень

Планується подальша ефективна співпраця між КЗ ЛОР «Львівський обласний центр громадського здоров'я» з ВІЛ-сервісними неурядовими організаціями для того, щоб досягнути цільових стратегічних показників «90-90-90».

Література

1. Аналітичний звіт за результатами дослідження «Оцінка чисельності груп високого ризику інфікування ВІЛ в Україні» станом на 2012 рік / Г. Берлева, К. Думчев, М. Касянчук та ін. – К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні» 2012. – 68 с.
2. Гармонізований звіт України про досягнутий прогрес у здійсненні національних заходів у відповідь на епідемію СНІДу: Звітний період 2015 р. – К. 2016. – 158 с.
3. Думчев К. Тренди захворюваності на ВІЛ серед клієнтів профілактичних програм для ЛВІН, ЧСЧ та ПКС / К. Думчев, Я. Сазонова, О. Варецька, П. Смирнов // БО «Український інститут політики громадського здоров'я». МБФ «Альянс громадського здоров'я». СРОІ 2017.
4. Моніторинг поведінки та поширеності ВІЛ-інфекції серед чоловіків, які практикують секс із чоловіками, як компонент епідагляду за ВІЛ другого покоління (аналітичний звіт за результатами біоповедінкового дослідження 2011 року) / Є.С. Большов, М.Г. Касянчук та ін. – К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2012. – 104 с.
5. Моніторинг поведінки та поширеності ВІЛ-інфекції серед чоловіків, які практикують секс із чоловіками, як компонент епідагляду за ВІЛ другого покоління: аналіт. звіт за результатами біоповедінкового дослідження 2013 року / Є.С. Большов, М.Г. Касянчук, Л.В. Трофіменко. – К.:МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2014. – 96 с.
6. Моніторинг поведінки та поширення ВІЛ-інфекції серед чоловіків, які практикують секс з чоловіками, як компонент епідагляду за ВІЛ другого покоління: аналіт. звіт за результатами біоповедінкового дослідження 2015 року / М. Касянчук, О. Трофименко, Є. Білоус, Я. Сазонова – К.: МБФ «Альянс громадського здоров'я».
7. Наказ МОЗ України від 05.03.2013 року №180 «Про затвердження форм первинної облікової документації і звітності з питань моніторингу епідемічної ситуації по ВІЛ-інфекції та інструкцій щодо їх заповнення». [Електронний документ].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0495-13>.
8. Розвиток епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу в Львівській області за 2016 і 2017 рік: інформаційний бюлетень. КЗ «Львівський обласний центр з профілактики та боротьби зі СНІДом». 2017. 2018.

Дата надходження рукопису до редакції: 05.09.2018 р.

Оценка эффективности программ профилактики ВИЧ-инфекции среди мужчин, имеющих секс с мужчинами в Львовской области

М.Б. Служинская, О.Н. Кутинская,
Л.Р. Остапюк, А.Л. Сороколит, И.В. Чайка
КЗ ЛОР «Львівський обласний центр
громадського здоров'я», м. Львів, Україна

Цель работы – оценить эффективность применения профилактических программ среди людей, живущих с ВИЧ, в частности для мужчин, имеющих секс с мужчинами.

Материалы и методы. Объектом исследования были мужчины, имеющие секс с мужчинами, которые проживают во Львовской области. Среди методов исследования, которые использовались в работе, следует выделить клинико-anamnestический, анкетирование, статистические методы.

Результаты. В течении 2013-2017 лет произошел рост количества обследованных мужчин, которые имеют секс с мужчинами, на ВИЧ с 623 по 1857, а количество выявленных среди них ВИЧ-положительных лиц снизилось с 1,12% до 0,38%. С 2013 по 2016 годы отмечалась тенденция к росту процента мужчин, которые имеют секс с мужчинами, от общего количества ВИЧ-положительных мужчин, взятых под медицинское наблюдение (с 5,42% в 2013 году до 11,91% за 2016 год).

Выводы. Полученные результаты свидетельствуют о эффективности действия профилактических программ среди мужчин, имеющих секс с мужчинами во Львовской области.

Ключевые слова: мужчины, имеющие секс с мужчинами, ВИЧ, профилактические программы, медицинское наблюдение.

Assessment of the efficiency of HIV prevention programs for the men who have sex with men in the Lviv region

*M.B. Sluzhynska, O.N. Kutinsky,
L.R. Ostapiuk, A.L. Sorokolit, I.V. Chajka*
Lviv Regional Center of Public Health, Lviv, Ukraine

The purpose of the work is to assess the effectiveness of the use of prevention programs among people living with HIV, in particular for men who have sex with men.

Materials and methods. The object of the study was men who have sex with men, living in the Lviv region. Among the methods of research used in the work, one should highlight clinical and anamnestic, questionnaires, statistical methods.

Results. Over the years 2013-2017, there has been an increase in the number of HIV testing of men who have sex with men from 623 to 1857. The number of HIV-positive persons detected among them has decreased from 1.12% to 0.38%. From 2013 to 2016 there was a tendency to increase the percentage of men having sex with men from the total number of HIV-positive men taken for medical observation (from 5.42% in 2013 to 11.91% in 2016).

Conclusions. The obtained results testify the effectiveness of prevention programs among men who have sex with men in the Lviv region.

Key words: men having sex with men, HIV, prevention programs, medical observation.

Відомості про авторів

Служинська Мар'яна Богданівна – КЗ ЛОР “Львівський обласний центр громадського здоров'я», директор, вул. Лисенка, 45, м. Львів, Україна, 79008.

Кутинська Оксана Миколаївна – КЗ ЛОР “Львівський обласний центр громадського здоров'я», центр моніторингу і оцінки, лікар-інфекціоніст, вул. Лисенка, 45, м. Львів, Україна, 79008.

Остап'юк Леся Романівна – кандидат медичних наук, КЗ ЛОР “Львівський обласний центр громадського здоров'я», амбулаторно-поліклінічне відділення, лікар акушер-гінеколог, вул. Лисенка, 45, м. Львів, Україна, 79008.

Сороколіт Андрій Любомирович – КЗ ЛОР “Львівський обласний центр громадського здоров'я», амбулаторно-поліклінічне відділення, лікар-епідеміолог, вул. Лисенка, 45, м. Львів, Україна, 79008.

Чайка Ірина Володимирівна – КЗ ЛОР “Львівський обласний центр громадського здоров'я», заступник директора, вул. Лисенка, 45, м. Львів, Україна, 79008.